

CHRYSCIJANSKAJA DVMIKA

...„I ŽBIARE SWAJU PŠANICU
Ů HUMNO, A PAŠLEDKI SPALE
AHNIOM NIAŮHASNYM“.

(Mat. III, 12)

ŽMIEST Nr. 7: 1) Alleluja; 2) J. Maciukoŭski — Dumki nad wialikadnym Alleluja; 3) Dr. M. A. — Boh; 3) Ks. Dr. J. R. — Ahulnaje paniaćcie Apolohietyki Chryścijanskaj; 4) Z relihijna-kaścielnaha žyćcia; 5) K. Swajak — Zaledź zaranica...; 6) Knihapis; 7) Chronika; 8) Kalendaryk; 9) Usiačyna; 10) Žarty.

Ab čym pisać u „Chr. D.“

„Chr. D.“ zdabyła značny lik padpiščykaŭ i pryhilnikaŭ, majučych časta wysokuju ašwietu i zdolnaść da piara, ale nia majučych prywyčki pisać. Ad ich časta možna pačuć, što pisali-b jany z achwotaj u „Chr. D.“, ale nia majuć ab čym. Dziela hetaha padajom da ich wiedama, što pisać da nas možna na rožnyja temy, majučyja značeńnie dla praŭdziwaj chryścijanskaj ideolohii i dla chryścijanskaha žyćcia praktyčnaha. Woś-ža pažadany artykuły z Teolohii, Filozofii i Ascetyki na temy ab sprawach bolš żywych i sučasnych, z Socyjolohii — ab sprawach hramadzkih u światle nawuki Chrystusa, z Historyi ahulnaj Kaścioła — ab značeńni Chryścijanstwa dla cywilizacyi i kultury, z Historyi Kaścioła ũ Litwie i Biełarusi — ab Unii, z Liturhii — ab rožnych uračystaściach, abradach i ich značeńni, ab pašyreńni św. Ewanelii siarod pahancaŭ, ci ab misijach, a tak-ža pažadana pisać na rožnyja temy biahučyja, majučyja suwiaź z relihijaj i Kaściołam.

I šmat ab čym inšym pisać da nas možna, znajučy kirunak naš i majučy achwotu. A dziela dabra biełaruskich katalickich ideałaŭ da hetaj pracy bracca treba.

Da wiedama našych niekatorych padpiščykaŭ.

Nia hledziačy na naš zaklik aź u dwuch numaroch „Chr. Dumki“ da nie aplaciŭšych našaj časopisi padpiščykaŭ, kab chutčej spoŭnili svoj abawiazak i aplacili padpisku, — nažal, dahetul adazwalisia nia ũsie. Mnohija, nia hledziačy na toje, što sami abiacali aplacić „Chr. Dumku“, dahetul nie prysłali ničoha. Woś-ža hetym papieradzajem, što kali čto da 1 traŭnia (maja) siol. h. nia pryšle padpiski, abo pišmom nie pawiedamić nas, kali jon zmoža zaplacić, — budziem uwažać, što takija asoby padpiščykami „Chr. D.“ być nia choćać i dzieła hetaha dalejšaja wysyłka našaj časopisi im budzie spyniena.

CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA BIEŁARUSKAJA KATALICKAJA ČASOPIŠ WYCHODZIĆ RAZ U DWA TYDNI.

Padpisnaja cana z pierasyłkaj:

na hod	8 zał.
na paŭhoda	4 „
na 3 mies.	2 „
na 1 „	80 hr.

ABWIESTKI žmiaščajuca tolki na WOKŁADCY.

Kaštujuc:	Celaja staronka	80 zał.
	$\frac{1}{2}$ „	40 „
	$\frac{1}{4}$ „	20 „
	$\frac{1}{8}$ „	10 „

ASOBNY NUMAR KAŠTUJE 30 hr.

A dras redakcyi i administracyi:

WILNIA, Zawuł. św. Mikołaja Nr. 8, kw. 3 (Wilno, zauł. św. Mikołaja 8 — 3).
 Redaktar pryjmaje ad 9 — 12 i ad 5 — 6.

CHRYSCIJANSKAJA DUMKA

BIEŁARUSKAJA KATALICKAJA ČASOPIŚ.

Wychodzić raz u dwa tydni.

Hod I.

WILNIA, 8 KRASAWIKA, 1928 h.

Nr. 7.

ČYTAČOM SWAIM I PRYJACIELAM ŽADAJEM WIASIOŁAHA
I ŠČAŚLIWAHA WIALIKADNIA!

Razlahajecca j pływie siańnia na bujnych, burliwych chwałach radaści j żywicia, henaja swiataja pieśnia... Alleluja!... Piaje hetu pieśniu ūsia pryroda, skidajučy z siabie łancuhi zimy lutaje...

Alleluja!!! Adzywajecca wulkaničnym, swiatym, radasnym akordam u milionach chryścijanskich duš.

I čhto-ž zdolaje wykazać słabym ludzkim słowam henuju biezbiarežnuju chwalu radaści, jakuju woš pierazywajem siańnia my chryścijanie z pryčyny wialikadnaha swiata, z pryčyny ūskrosu Chrystusa?!

A biazbožnyja niawierniki prachodziać mima nas dy dziwiacca z tonam žalosnaje ūsmieški na wusnach. O, litaści hodnyja, naiũnyja, nierazumnyja dzieci! dumajuć — ab nas...

Siańnia radawacca?! U dni sušwietnaha hramadzkaaha biazładździa i kryũdy, ucisku j maralnaje błahty?... Tady, jak u łachmanoch halita z biadoju lezie k'nam praz wokna j dźwiery, złość brazhaje łancuhami, a ciemnata žbiwaje z daroħi postupu — tady radawacca?!

A my adnak, nia hledziačy na heny biezpadstaũny dakor wiečna skryũlenych, kisłych i žbiantěžanych duš, nie pakidajem swajej radaści, swajho maħutnaha Alleluja chryścijanskaj Wiery, Miłasći i Nadziei. Ci ū pahodu, ci ū niabodu, ci ū jarmie ciažkoje pracy, ci ū wolnuju swiatočnuju chwilinu adpačynku, ci na woli, ci za žaleznaju krataj, ci ū ščaści, ci ū niadoli, ū ciemry, ci skupanyja ū soniečnych kasulkach nawuki j kultury — zaũsiody piamom Alleluja pahody żywiciowaj i raũnawahi, Alleluja wiery

ũ lepšuju budučyniu, Alleluja akančalnaje pieramohi hora, Alleluja wiečnaha tryumfu!...

Och, wy niaščasnyja niawolniki swajej nadutaj pyšnasći!

Nia wam zrazumieć pryčynu našaje niaũpynnaje radaści j żywiciowaj siły, što raz silniejšym pulsam bjučaj! Wyž - bo ad krynicy żywicia adwiarnulisia! Chrystus z umioršych uskrošsy, pieramožnik śmierci, dla was jošć dalekim, a časami j nienawisnym...

Chrystus, katory, „piakielnu nietru zwajawaũ,

Usialakich złydniaũ pakanaũ,

A hrešnym łasku darawaũ“ — dla was čuży!...

Čhto z Chrystusam nia jšoũ na Holhotu pad kryž, dy apirajučysia na jaho Božuju nawuku nie zrazumieũ sensu ctarpieńnia j niadoli, nie paznaũ piakielnaje nietry swaje ūłasnaje natury, dy nie adradziũ jaje, pierapalajučy ū waħni žalu j pakuty — toj nia budzie razam z Chrystusam pierazywać radaści, tryumfu, pieramohi, witajučy wiasnu łaski, daskanalnaści, adradžeńnia!...

Ničoħa nie pamohuć štučnyja dy modnyja padjomy ħumaru... Biaz chryścijanskaj radaści, wypływajučaj z niawinnaści i supakoku dušy — niama wiasiołaha Alleluja!

Ale dla usich Chrystus paustau z umioršych, dla ūsich ħymieć wiasiołaje Alleluja, zaklikajučy ūsich da radaści, da ščaścia, da swajho Boħa — Zbaucy. Dyk tudy, tudy kirujma našy sercy, našy dušy!...

Dumki nad wialikadnym Alleluja.

Alleluja! Jak-ža mnoha dumak prywodzić na pamiać heta słowa, jakoje miljony dobrych dziaciej Chrystusa mahutnaj pieśniaj u dzień Wialikadny ahlašajuć usiamu światu, piaučy pieramohu Chrystusa nad złom, nad śmierciaj!

Alleluja! Prypaminajucca hody moładaści... dziectwa, rodnaja wioska, chata i taja nieciarpliwaść, z jakoj usie čakali hetaha wialikaha świata, jak hatowilisia da spatkańnia jaho i toje ščasćie dušy, jakoje adčuwałasia pry pieršym śpiewie Alleluja.

Alleluja! U dumkach baču kaścioł parachwjalny, prypaminaju tuju chwilinu, kali dobry Chrystus pieršy raz pryšoŭ da majho serca ũ komunii św. i jak tady duša maja, pierapoŭnienaja ščasćiem, pijała Alleluja...

Alleluja! Wialikaja subota... wiečar... pa ũsich darohach ludzi, jak muraški, z košyčkami ũ rukach śpiašać u kaścioł, kab pamalicca pry hrobie Chrystusa i ũ pieknaj procesii wialikadnaj zapiajać Alleluja!

Alleluja! Chutka minajuć hody žyćcia našaha—daloka ũžo dziectwa, prachodzić moładaść... a Chrystus toj samy i siahońnia i zaŭtra i na wieki... a my ci tyja samyja? Ci z sercam pierapoŭnienym miłaścij piamom Jamu ciapier Alleluja?...

Alleluja! Pieknaja wiasna... usio da žyćcia budzicca... hinuć śniehi i marozy. Matka ziamla akrywajucca pieknymi kwietkami... a duša naša? Mo' tam maroz i śnieh, moža tam zima hrechupanuje i kali piamom Alleluja, Chrystus płaća nad nami i kaža: „žal mnie hetaha narodu... hetaha čalawieka...“

Alleluja! Chrystus ustaŭ z umioršych. Ustańma i my... Braty! Čas jość, kab my sa snu paŭstali“, sa snu hrechul!

Wialikadnaja spowiedź... Adpuščajucca hrachi twaje... Budzisia da žyćcia Łaski Božaj, a duša adzieŭšysia ũ pieknuju adziežu, prybraŭšysia kwietkami cnot chryścijanskich mahutna piae Alleluja. Chrystus ustaŭ z umioršych! Čaj żywje Chrystus u dušach našych!...

J. Maciukoŭski.

Dr. M. A.

BOH.

II. CI BOH JOŚĆ?

Taki Boh, ab jakim hawora nam narodnaje paniaćcie, nawuka i Biblija nia moža nia być, bo inakš ničoha nia bylob, a tady, wiedamaž i nia bylob ani kamu, ani ũ kaho pytaćca.

Možna časami pačuć takuju hutarku: „kab Boh byŭ, dyk-by ũsie ludzi wiedyli—nia bylob niedawierkaŭ,— a tož jość niedawierki — dyk chiba Boha niam.“ — Ale chto maje choć trocha zdarowaha rozumu, to chiba zrazumieje, što na taki skaz tak možna adkazać: „kab Boha nia bylo, dyk by ũsie byli niedawierkami, biazbožnikami, a to stolki ludzi wiedyć—dyk chibaž Boh jość!“ Z tak pastaŭlenaj sprawy jasna widać, što istnawańnie Boha nie zaleža ani ad wiery, ani ad niedawierstwa, heta nia jość sprawa plebiscytu, narodnaha hałasawańnia. Kali Boh jość, ničoha nie pamoža najzjadlejšaja bašawickaja prapahanda, što Jaho niam, a kalib Boha nia bylo (što niemahčyma), ničoha nie pamahlab najharačejšaja wiera ũsich wierujučych.—

Istnawannie Boha naleža da praŭdaŭ tak

zwanych maralnych, a hetyja praŭdy nia jość saŭsim widawočnyja, jak prykladam dwa da adzintry, $2+2=4$ i tolki, ale wymahajuć jasnaj razwahy i dobrej woli čalawieka, kab na ich zhadziusia i przyznaŭ. Tut na ũpor niama lekarstwa — na't sam Boh siłaj nikoha da przyznawańnia siabie nia zmušaje. Pry hetym jašće treba dadać, što sprawa wiery relihijnej, chryścijanskaj u Boha, apyč rozumu i dobrej woli, zaležyć jašće i ad łaski Božaj.— Ale ab wiery, mo' daść Boh, pahaworym kali asobna u „Chryścijanskaj Dumcy,“ a ciapier papytajem siabie, što kaža rozum čalawiecy ab istnawańni Boha.

Praz rozum razumiejem tut prymiety čalawieka šukać na usio dokazaŭ, čamu, adkul, na što? A praz čalawieka razumiejem kožnaha, chto z hetaj swajej prymiety, rozumu, pawodle jaje prawoŭ, karystaje.

Usio toje, što hawora, jakby skazać, na karyść Boha, za Jaho istnawańnie—nazawiem dowadami, abo dokazami, abo z łacinskaha—arhumentami. Dokazy hetyja padzielim na try hrupy:

1. Što kažuć asobnyja nawuki ab istnawańni Boha,

2. Što kaža nawuka nawuk (filozofija) ab Bohu,

Ahulnaje paniaćcie Apolohietyki Chryścijanskaj.

III.

Apolohietyka chryścijanskaja, ūziaušys' wiaści rozum čaławieka ū krainu wiery, akrużywaje, jak-by zamykaje jaho pamaleńku swaim sposobam što raz bolš ciesnymi, ščylniejšymi wuzłami, uliwajučy jamu adnačasna silnaje pierakanańnie ū praŭdziwaść Kaścioła i ūsiaho, što tolki daručana tut Chrystusam — skarbu wiery našaj.

Čaławiek, abstawiušysia abaronnymi murami Apolohietyki, čuje, što swaim pierakanańniem relihijnym, jon jak wierujučy, daŭ sapraŭdy silnuju aporu. Apolohietyka zabiaspiečywaje, šcieraže tej wiery jahonaj, byccam niejkaja ćwiardynia niaprystupnaja worahu. I kali-b niepryjacieli zadumaŭ, zachacieŭ wykraści z dušy henuju wieru, tady ūpierad musiŭ-by zrabić wylam u abaronnych ścienach Apolohietyki.

A i treba-ž skazać, treba pryznacca, što jon, toj worah, nia śpić. Jon, što kinuŭ čaławieku kaliś jašče ū rai šalonuju dumku: „budziecie bahami, wiedajučy dabo i zło“ — i na čym załamaŭ los natury ludzkoj — jon, što sam zbuntawaŭsia, što admowiŭsia służyć Bohu, jon nie pierastaje i ciapier užo bolš padatnuju sabie naturu ludzkuju spakušywać, adwodziačy jaje ūsialakimi sposobami ad Boha, padrywajučy wieru ū Imia Jaho światoje. Duch błaŭhi nia spyniaje swaich zachadaŭ, kab tolki niejak zhaśić u dušy tuju iskrę Božuju, katoraja i świecić i hreje i ażyłaje nas — wieru światuju. Z hetakaj metaj atakuje jon i Apolohietyku Chryścijanskuju, atakuje jak tolki moža ūwa ūsich jaje čatyroch

punktach: tut znajdzie niešta takoje, čym choča asłabić u nas pierakanańnie što da relihii na-ahul, tam iznoŭ padminowuje abjaŭleńnie Božaje, asabliwa abjaŭleńnie ūziataje ū formie chryścijanskaj, u kancy starajecca padarwać i pawahu samoha Kaścioła, wartaŭničaha wiery Chrystusawaj.

I skolki-ž nia pišacca ab hetym, ni haworycca pa świcie šyrokim! Mo' niwodnaja sprawa nia miela stolki warožych adnosinaŭ, skolki henaja, sprawa wiery. Woš čamu Apolohietyka, budučy ćwiardyniaj, abaronaj wiery chryścijanskaj, maje być dobra zaŭsiody pryarnawanaj, dobra pryspasoblenaj na ūsie mahčymyja zakidy, jakija tolki wydumać moža „duch času“. I zhetul-ža jasna, čamu Apolohietyka žjaŭlajecca nawukaj zaŭsiody świežaj, aktualnaj u koźnym časie, zhetul jasna, čamu jana moža i pawinna wyklikać wialikaje zacikaŭleńnie ū dušy koźnaha inteli-hientnaha, ci naahul udumčywaha chryścijanina.

Ale ci heta značyć, spytacca chto moža, što kali čaławiek paddaŭsia razwažañniem Apolohietyki Chryścijanskaj, dyk užo hetym samym robicca i wierujučym? Nie, nie zusim tak, bo wiera heta nie matematyka, dzie ūsio kančajecca adnym suchim teoretyčnym rozumam, wiera damahajecca ad nas čahości bolš. „Sprawiadliwy żywie z wiery“ — wo što skazana ab joj. I ūsiaž-bo relihija, usia, jak kažuć, ekonomija Božaha Abjaŭleńnia da adnaho zwodzicca, da adnaho imkniecca — dać čaławieku zbaŭleńnie. A zbaŭleńnie, jano nia jnakš zdabywajecca, jak tolki praz łasku Božuju. Dziela henaj łaski pryšoŭ Chrystus, dziela jaje zasnawaŭ i relihiju swaju. Woš-ža i relihija tady spoŭnić zadaču swaju, kali tuju łasku daść i jaje padtrymaje ū dušy

3. Što kaža sam Boh ab swaim istnawańni, ab sabie i jak heta čaławiek rozumam swaim maje prymać.

1. Što kaža ab istnawańni Boka nawuka?

Hawaryć ab tym, ci jośc Boh, ci niama raŭniajecca tamu, što pytać siabie, ci ūsie rečy i my z imi majuć jaki sens, pryčynu, racyju — ci nie, abo inakš, — ci my dumajem, rozumiejem što, ci nie, abo jašče dalej — ci my ludzi, ci nie. — Bo dumać, rozumieć — heta znača nia što inšaje, jak bačyć sens čahoś, jaho wonkawaju pryčynu, abo nutranuju racyju: np: čamu kalaso skrypić? — Bo niamazana. A čamu niamazana? — Bo haspadar niadbały i h. d. — usiudy i ū wa ūsim — A wiedajem ūznoŭ, što dumka, rozum, chacia tut na ziamli, jośc wyklučnaj prymietaj adnaho tolki čaławieka. Skazać tady, što Boh jośc — znača nadać usiamu sens, pryčynu, a nie pryznać Boha, znača ūsio abiassensić i, što za tym idzie, siabie abiezrozumieć abiesčaławiečyć. Na ščaćście naša pryroda čaławiečaja macniejšaja ad našych chwaroŭ, kali heta rozum za rozum zachodzić i sam siabie skasawać choča, ale nia moža, bo nia sam siabie na świet puściŭ i užo hetym samym dakazwaje istnawańnia Boha.

Ū paznawańni našym jośc bolš-mienš čatry stupieni:

1) Zwyčajnymu žycki rozum, katory bača, śćwiardžaje, što rečy jośc i jak jany jośc, nie zachodzjačy wielmi daloka u šukańni pryčyn. Heta — pryrodnaja krynica i pačatak usialakaha inšaha paznańnia.

2) Nawukowaje paznańnie racyi roźnicca ad zwyčajnaha tym, što jośc ahulnaj, systematyčnej, peŭnaj, (ćwiordaj) wiedaj usiaho praz bližejšyja i dalejšyja pryčyny.

3) filozofičnaje paznawańnie pastupaje dalej ad nawukowaha: šukaje najdalejšych pryčyn. Rozum ludzki nie zaspakojwacca aby čym.

4) Wiera. Praz wieru tut rozumiejem nia wieru relihijnuju (z rozumu, woli i łaski), ale zwyčajnuju zdolnaść čaławieka rozumu da pryznawańnia za praŭdu taho, što chto inšy hawora. Wiera takaja zajmaje dziewiaćdziesiąt sotych ū našym żywici. Sami, biespasiaredna my mała što wiedajem, bo ci mnohija-ž z nas byli ū Amerycy, hawaryli z Napoleonam i bačyli Londyn — adnakža nia skažam, što hetaha niama. Wiedajem ab hetym dziela taho, bo werym inšym ludziam, što jany nas nie ašukwajuć. Wiera

čalawieka. Zhetul jasna, što chto łasku Bożuju zahubiū, tamu na-ništo prydasca i ũwieś aparat relihijny, tady ũsia wieda teoretyčna — heta adzin pusty huk.

Što-ż, kali tak, rozumiejem tut pad słowam wiery, katoruju baronić Apolohietyka? Pytańnie hetaje tut samo saboj nakidajecca dzieła lepšaha zrozumieńnia, dzieła bolšaha pahłybieńnia tej waźnaj roli, jakuju ũ cełaści relihijnaha našaha stroju ihraje Apolohietyka. Skažam pieradusim, što siudy ũchodziać tyja praŭdy wiery chryścijanskaj, praŭdy ćwiordyja, trywałyja, jak wiećnaś — dohmaty, katoryja razam uziaŭšy, tworac̄ hetak zwanuju nawuku relihijnuju — Dohmatyku. Nia znača adnak, pierascierahajem, što Apolohietyka nia maje swajoj ćwiordaj asnowy dohmatyčnej, a jak-žaž, maje i jana swaje dohmaty, swaje praŭdy, tolki inšy budzie charakter ichni ũ Dohmatycy, a inšy ũ Apolohietycy. A roznica ũ tym, što Dahmatyka padychodzić bliżej da samych krynic, adkul ćerpaje čalawiek wierujućy sabie soki żyćciodajnyja, heta znača da światych sakramentaŭ, skul pływie ażyŭlajučaja dušu našuju łaska Bożaja.

Rola Apolohietyki tut takaja, kab pakazać čalawieku, dzie treba šukać, dzie možna znajści tuju łasku i dzieła hetaha jana ũwodzić jaho ũ Kaścioł Chrystowy. A tutkaj užo Dohmatyka pakazywaje, dzie i jakija jość sakramenty i jakim sposobam žjaŭlajucca jany nam żywywi krynicami łaski Bożaj, krynicami ażyŭlajućymi i padtrymliwajućymi świataść duży našaj. I heta užo budzie apošni punkt, da katoraha zwodzicca ũwieś stroj relihii chryścijanskaj.

Jak widzim, Apolohietyka zajmaje adnosna skarbu wiery našaj stanowišča wonkawaje, staic̄

jak-by znadworku. Ludziam dobrej woli pakazywaje darohu da praŭdziwych krynic zbaŭleńnia, a złoju woli ludzkoj, što manicca adwiaści ad wiery Chrystusowaj, daje naleźny adpor.

A ũsiož-taki, niechta skaža, jość-ža ludzi, što pryznaćyć sabie katalikami, wiery nia wyrakajucca, Apolohietyku Chryścijanskuju znajuć i paważajuć, a ũ Kaścioł redka chodziać, da sakramentaŭ światych jak-by i nia prystupajuć. Čym tumaćyć hetakaje žjawišča? Pryčynaj najčaciej bywaje tutakaj zwyčajnaja słabaść woli ludzkoj: ot prosta nia choćacca sabie prymusić i ũsio. Šmat my čaho rozumiejem, a nie spaŭniajem dzieła tej samaj pryčyny. Toje-ż zdarajecca i ũ kaścielna-relihijnych sprawach. Chacia śmieła skażać možna, što kali chto sapraŭdystaraŭsia pahłybić pytańni apolohietyčnyja, kali chto ščyra padhataŭlaŭ swoj rozum da pryniaćcia wiery, tady Boh nieadmowić jamu achwoty i siły stacca wierujućym, a paśla być i praktykujućym chryścijaninam.

Z usiaho skazanaha bačym, jak wysokuju, jak paważnuju maje zadaču Apolohietyka Chryścijanskaja; achwotna-ż tady da jaje i žwiartacca nam treba. Biaremsia da studjawańnia ũsich jejnych pytańniaŭ, biaremsia paważna, sumlenna, a pierakanajemsia, što karyść z henaj pracy nam jak ludziam i jak wierujućym ludziam akažacca sapraŭdy wialikaj, żyćciowa niazwyčajna cennaj.

Ks. Dr. J. R.

„NIA SAMYM CHLEBAM ŻYWIE ČAŁAWIEK, ALE I SŁÓWAM, PACHODZIAĆYM Z WUSNAŭ BOŻYCH“.
(MAT. 4, 4)

takaja pašyraje naš rozum i daje jamu krylla, ale sama z rozumu wychodzie i na rozumie apirajecca. Praciaham dalejšym hetaj wiery jość wiera rehijnaja. Zaŭważma tut mimachodam, jak nierazumna sudziać tyja, katoryja ćwierdziać, što wiera jość rečaj nierazumnaj. Dzie niama rozumu — nia moža hyc̄ wiery! Jašče nichto nia bačyū, kab cialata, sabaki, parasiata, katy weryli.

Pa hetych wyjaśnieńniach, zdajecca nialiśnich, pytajma-ż, što nawuka, hetaja krasa čalawiečaha rozumu, kaža ab tym, ci Boh (taki, ab jakim mowa była ũ № 6-tym „Chr. Dumki“) jość, ci niama.

Kaža jana ũsled za prostym zdarowym rozumem, što biaz Boha ni da paroha. — Heta znača, što biaz Boha niwodnaj zahadki nie razwiaza. Kali pryznać, što specyjalnaj prymietaj ludzkoj jość rozum, a rozumu, kab baćyć sens i racyju ũ rečach (raz—umieć), toż biez pryznańnia Boha treba hetaha wyraćysia. Nawuka jak-kolečy šmat zrabila, mnoha wyjaśnila, ale staic̄ pierad mnohimi zahadkami, katoryja razwiazwaje tolki Boh — Jaho istnawańnie. Zahadak hetych jość bolš-mienš 7.

1 z a h a d k a. Što takoje i adkul materyja ci enerhija—heta toje, z čaho składajucca ũsie rečy

widomyja? Najgienijalniejšyja teoryi mechanicystaŭ ci dynamistaŭ ničoha nie wyjaśniajuć u hetaj zahadcy. Čaj budúcy atomy, jony, elektrony ci jakija inšyja radziwony—biaz Boha nie abyducca. Ničoha nie pamoža adswańnie trudnaści ũsio dalej i dalej, kažućy choćy miljony miljonaŭ razoŭ: heta ad taho, a toje ad hetaha — trudnaść nie stajecca ad hetaha anićuć mienšaja.

Koźnaja časć materyi (ci enerhii, jak heta siahońnia wielmi lubiać) biare swoj pačatak ad druhoj časći. Dyk niaŭžo, kali my chacia miljardy miljardaŭ čaciej złožym, nia majućych u sabie racyi, dyk atrymajecca toje, što maje racyju? — Nikoli! Nia tolki nawukowye, ale i prosty rozum heta bača. Z nuloŭ ničoha nia wyjdzie, kali pierad imi nie pastawić adzinki. Nie pamoža tut skażać, što materyja (enerhija) wiečnyja. Kali jany wiečnyja, to wiečna racyi ũ sabie nia majuć. Sama wiečnaść, abo pustoje słowa, abo Boh. Tolki adzin wychad astajecca. Materja (ci enerhija) pačatak swoj maje ad Taho, katory jość byccam samaistnujućym — Boha. Jakim sposobam — heta inšaja sprawa. U chryścijanskim świetapahladzie Boh jość twarcom: Na pačatku stwaryū Boh nieba i ziamlu...

2 - a j a z a h a d k a. Adkul i jak uziaŭsia

Z religijna-kaścielnaha žyćcia.

700-lećcie Welehradu. Welehrad, jaki sioleta šwiatkuje 700 hadoŭ swajho istnawańnia, jość siańnia asiarodkam katalickich imknieńniaŭ unjonistyčnych, źwiernienych u kirunku sławianskich narodaŭ. Wiadomymi jość miźnarodnyja űnioni-

nistyčnyja kanhresy ű Welehradzie, z katorych apošni byŭ 1927 h. Welehrad lažyć na paŭdnio-wa-uschodniaj Marawii. Bazylika była zbudawana 27 listapada 1228 h. i addana Cystersam. Welehrad, padobna, jak i inšyja klaštary ű tyja

Bielarusy na V-ym Unijnym Kanhresie ű Welehradzie 20—24. VII. 27. u składzie nastupnym: Ks. A. Cikota, inż A. Klimowič, Ks. Fr. Čarniaŭski, stud. Fr. Hryškiewič, Ks. Dr. J. Rešeć i Ks. Dr. A. Leoš. Pa siaredzinie J. E. Mitrapalit A. Šeptycki i Arcyb. mjajscowy Prečan.

pieršy ruch. Wiedama, što materyja, masa, katoraja jość niaźniščymaj, padlahaje to-ž prawu Inercii, sama pa sabie jość biezulađnaj, moža być i ű supakoi, a nie ű ruchu kaniešnie, adkul tady hety ruch, i to ruch pieršy, bo choćby my (uznoŭ toje samaje) celuju wiečnaść kazali, što ű ciahniku adzin wahon začeply za druhi, druhi za treci i h. d. da niekančonaści, to űsio-ž taki, kali nie dapuścim pieršaj lakamatywy, pieršaha motara — ničoha ű raźwiazcy pytańnia napierad nie pastupim. Ničoha tut nie pamahajuć, ani pamohuć nowyja teoryi fizyki ci chemii, ani nowyja pahlady na naturu materyi ci enerhii, pasutnaści sprawa astaniecca toj samaj zahadkaj, kali nie dapuścić istnawańnia pieršaha Jość, da katoraha űžo pytańni našy nie stasujucca, bo Jon tolki jość, a nia jość materyjaj, enerhijaj ci čymś inšym zložanym z čaściej, ahrańičanym.

3-ja zahadka. Adkul u świcie paradak, razumnaje űstrojstwa űsiaho?

Kali sami hetaha paradku, systemnaści, lađu, celowaści nia bačym ani ű samych, ani wokał siabie, spytajma astranomaŭ, fizykaŭ, chemikaŭ, bioloħaŭ, historykaŭ i h. d. — a jany nam skažuć, što świet űstrojony pad mieru i wahu, što zbudawany pa planie i to nie aby jakim. Ab

prypaddku hawaryć nie prychođzicca, chiba žartam (prypaddkam moźna űniz haławoju, a ű haru zadkam), bo prypaddkam u žyćci štodziennym zawiem toje, čaho pryčyny nia bačym, ale heta nia znača, što jaje niama, abo što jakoje niebudź zdareńnie nia maje swajho značeńnia. Nie piarečać mudramu paradku świetu ani tak zwanyja űrody (monstra) natury, chwaryby zaraznyja, lichija insekty i h. d. Kab, skažam, błoħ čornych ci biełych nia było — ni adzin z nas nikoli-b u laźniu nie pašoŭ i takby marna ű brudach zħinuŭ. Ab tak zwanym źle, ciarpieńni pahaworym u treciaj čaści našaha ab Bohu narysie, a ciapier musim zakankludawać (zaklučyć), što Tym, chto plan świetu sastawiŭ i świet pa planu űstrojŭ jość Boh, najwyšejšy Rozum. Biaz Boha byŭ-by chaos, nieparadak da niepaniaćcia, abo skažam lepš, — ničoha nia było-b: ani paradku, ani chaosu — bo paniaćcia nieparadku, niabytu — jość tolki paniaćcia, katoryja mohuć paŭstać z paradku i bytu — a nie naadwarot. Paniaćcia pazytŭnyja pry nehatyŭnych wyjaśniajucca tolki, a nie paŭstajuć z ich. Ništo nia jość, ale jaho niama.

4-a zahadka. — Adkul žyćcio na ziamli ű tak bahatych jaho prajawach i formach?

časy, byŭ asiarodkam kultury. Zakoŭniki cierabili lasy, pracawali na ziamli, zakładali parafii i pracawali nad ašwietaj pasiarod akaličnych žycharoŭ.

Husyckija wojny šmat zniščyli jaho budynki i skarbaŭ. Tolki od 1650 h. klaštar pačaŭ pawoli waročacca da byušaj swajej sławy. Kašcioł byŭ adbudowany na daŭniejšych fundamentach.

U 1784 h. car Jozef II začyniŭ klaštor, a ŭtrymaŭniem kašcioła zaniałosia tady akaličnaje žycharstwa i duchawienstwa.

Z Ukrainskaj Papieskaj Kalehii ŭ Rymie.

Haduncoŭ u Kalehii jošć 19: z archidyec. lwoŭskaj 5, z dyecezyi pieramyskaj 4, z stanisławoŭskaj 2, mukačyŭskaj 2, kryžywackaj 1, z dyecezyj bisk. Bahačeuškaha 4, bisk. Takača 2. U Kalehii żywuć taksama 6 bahasłowaŭ Bazyljan. Usich razam jošć 25. Duchauŭnikom Kalehii jošć O. Kandiuk.

Kataliki ŭ Sofii. U stolicy Baŭharyi jošć bolejš jak 6.500 katalikoŭ; 5.500 łaciŭnikaŭ i kala 1000 hr.-kat. Dla prapahandy katalickaj idei zakładziena 1920 h. tawarystwa „Добра Печата“ (Dobraja Presa), jakoje wydaje kalendar „Šw. Kiryła i Miafoda“, tydniawik „Істина“ (Prauđa) i brašury polemično-apolohičnaha žmiestu.

Z św. Konhrehacyj Abradaŭ. 31.I. h. h. adbyłosia hiernalnaje pasiedžaŭnie Konhrehacyj ŭ prysutnašci św. Ajca ŭ sprawie zaličeŭnia da liku šwiatych Alžbiety Kanori Mora z Rymu, što, jak matka siamji, šwiata pražyła bierahučy prawa 3 zakanu bosych Trynitaraŭ.

Zniščeŭnie statui Chrystusa. Meksykanskija robotniki pad upływam bašawizmu razburili dynamitam statuju Chrystusa-Karala, što była

pastaŭlena wiernymi 1920 h. na wierchu hary Čero del Kubilete ŭ harach Gwanachuato.

Katalictwa ŭ Čechii. Wychodzjačy ad 60 hadoŭ orhan českich katalikoŭ „Nasinec“ žmiaščaje hałoŭny artykul ab katalictwie ŭ Čechii.

Katalictwa ŭ Čechii tracić żywotnyja sily dziela takich pryčyn: daŭniej husytyzm, refarmacyja, nacisk hermanizacyjny, a ciapier—šwieckaja škoła, liberalizm i kašcioł narodny.

Jak u nijakich moža krajoch Eŭropy, katalictwa ŭ Čechii padlahala biaspieraryŭnym ahraŭničeŭniem, dyk zaŭsiody musila wiašci baračbu za elementarnaje prawa swajho istnawaŭnia.

Dziela hetaha „katalictwa českaje zaŭsiody krywawić“ — kaža „Nasinec“.

Kali ŭ hetych warunkach českaje katalictwa adyhrywajeć siaŭnia ŭ žycciu swajho haspadarstwa paważnuju roli, to biassumliwu jošć u hetym Božaja Apieka.

Pratesty prociŭ prašledawaŭnia Kašcioła ŭ Meksycy. Niadaŭna Ajciec św. wysłaŭ na ruki redektara presy amerykanskaj „Commoureal“, p. Williamsa adozwu ŭ sprawie Meksyki. Amerykanskija adnak hazety jaje nie nadrukawali.

— Na pasiedžaŭniu bawarskaha sojmu, pasol dr. Scharnagl unios prapazyciju pratestujučuju prociŭ prašledawaŭnia ŭ Meksycy.

— Na pasiedžaŭniu senatu ŭ Belhii senatar Rutten, Daminikanin, abhawarywaŭ sprawu ŭ Meksycy. „Čužaziemnyja ŭradynie pawinny miašacca ŭ unutranyja sprawy inšych haspadarstwaŭ, adnak hwałty meksykanskija zmušajuć da abhawarywaŭnia ich u parlamentach. Z honaram Belhii nie zhadžajecca dalejšaje maŭčaŭnie ŭ hetaj sprawie“—kazaŭ senatar.

Z žyćcia katalickaha ŭ Italii. 4 sakawika

Jošć rečaj znanaj i nawukaj šćwierdžanaj (Pasteur), što pierachodu ad niažywoj materyi da žyćcia niama. Kali, skažam, u wadzje abo ŭ kaŭbasie, što wisić niedzie pad strachoj, znojdzieca štoš żywoje, — nia znača, što jano zradziłasia z niearhanciŭnaje materyi, ale što zarodki żywyja ŭsiudy jošć (panspermija). Tolki wysokaja temperatura ich zabiwaje i kali wadu izalawać, sterylizawać (abiaspłodnić) i trymać hermetyčna začynienaj — nikoli ŭ jej żywoha ničoŭha nie najdzieca. Ziamla naša, jak dumaje nawuka, kališ mieła nieskalki tysiać temperatury; žyćcio było niemaŭčymym i samarodztwa niama, dyk adkul žyćcio? Zwalilišasia z inšaie planety?! A adkul tam? Uznoŭ nawuka chočby ceły łancuh pachodnych pryčyn pakazała, staje ŭ tupik. A fakt žyćcia damahajecca razwiazki. Žyćcio šwietu daŭ Boh, chočby na't dapušcić maŭčymaj ewaluciju i samarodztwa. Bo tady paŭstanie i astaniecca pytaŭnie adkul-ža niažywaja materyja? Z ničoŭha-ž ničoŭha (ex nihilo nihil).

5-taj zahadkaj dla nawuki jošć paŭstaŭnie pieršaj šwiedamašci ŭ arhanizmie żywym. Jak jošć propašć niepierachodnaja pamiz niažywoj materyjaj i żywoj, tak jošć takaja-ž propašć i pamiz tolki żywym i šwiedamym,

pieršym čućciom chočby pryjemnašci, abo niepryjemnašci, miž traŭkaj i małym kuranioŭkam. Pawiarchoŭnaja nawuka tłumača ŭsio bieskaniečnaj ewalucyjaj i dapuskaje maŭčymy pierachod ad žyćcia da čućcia, ale surjoznaja nawuka staje tut biassilnaj i kaža, jak i pierad usimi zahadkami, ignoramus — nia wiedajem — et ignorabimus — i nia budziem wiedać. — Tak, kali nia dašć nawuka miejsca Bohu — wiedać nia budzie i moža sabie nia wiedać, ale fakty šwiedamašci biaz pryčyny dziela hetaj niawiedy ŭsie astanucca. Jak usiudy, tak i tut Boh tolki adzin razwiazwaje zahadku pieršaj šwiedamašci. Jon jaje daŭ swaim aktam tworčym.

6-aja dahadka. Jak, adkul paŭstała myšl, dumka čalawiečaja? Tut to-ž najšyrejšaja ewalucija niamnoha wytłumača. Čalawiek rožnicca ad usiaho inšaŭha, žwiarynaha šwietu nia štipieniaj razwićcia, ale jakašciaj, jak elementy chimičnyja, dapusćim zołata ad žaleza. — Čalawiek znaie relihiju, etyku, nawuku, postup — (čaho ŭ šwiecie tolki žwiarynym niama), a to dziela taho, što maje myšl, dumku, razumnuju, duchowuju dušu. Adkul jana? Jakaja jaje metryka? Pamiž ducham a žyćciom chaciaby i šwiedamym jošć bolšaja propašć, čym pamiz šwiedamašćci

Institut Akcyi Hramadzkej, parazumieüşysia z Akcyjaj Katalickaj u Italii arhanizawaŭ dzień ŗwiatkawańnia niadzeli i ŗwiata. Uwa ŗsich miajscowańciach adbylisia wialikija ŗračystańci, zlučanyja z Komunijaj hieneralnaj Sajuzaŭ Katalickich i adoracyjami Najŗwiaciejšaha Sakramantu.

Metaj wytłumačyć značeńnie, jakoje maje adpačynak niadzielny, byli wydrukawany i raspau-siudžany adumysłowyja adozwy. Na sklepach i warštatach rasklejeny adpawiednyja dla prapa-handy malunki.

Na pasiedźańniach abchawarywali hetu sprawu z kańcielnaha i praŭnaha punktu hle-dźańnia. U ŗmat jakich miajscoch byli зробleny asobnyja wiačernija kursy. Temy byli nastupnyja: pačatak, značeńnie i waźnańć prykazania ab ŗwiatočnym adpačynku. Siamiejnaje žyćcio i ad-pačynak niadzielny. Dabro ahulnaje i odpačynak niadzielny i inšy.

Najwialikšaja duchoŭnaja seminaryja ŗ Europie. Arcybiskup Medjolanu ŗ prysutnańci 10.000 asob niedaloka Varea pałažyŭ wuhławy kamień pad budowu najwialikšaj duchoŭnaj se-minaryi ŗ Europie, katoraja budzie mieć nazoŭ papieža Piusa XI. Hrunť pad budowy budynku afiarawaŭ hramadzianin medyjolanski. Seminaryja žmieńcić u sabie 10.00 studentaŭ teolohii; hałoŭny jaho budynak budzie mieć 360 m. daŭžyni, a dwabakowyja krylli buduć mieć pa 180 m. daŭžyni.

Załaty jubilej Ajca ŗw. 21 ŗnieźnia 1929 h. Jaho ŗwiatańć Ajciec ŗw. Papieź Pius XI ŗwiatkawać budzie załatyja ŗhodki kapłanstwa. Na pamiatku uspomnienaj hadoŭŗčyny miźnarodny jubilejny kamitet pastanawiŭ zbudawać aŭtar Najŗw. Sakramantu ŗ kańciele ŗw. Karala Baro-

meuša ŗ Rymie, dzie Ajciec ŗw. adprawiŭ pier-ŗuju ŗw. Imšu. Aŭtar majeć budawacca sa skła-dak katalickaha ŗwietu.

Pieršy Zjezd Nawukowaha Teolohičnaha Tawarystwa. 11 i 12 krasawika h.h. adbudzieca ŗ Lwowie pad protektaratam Lwoŭskaha Arcy-biskupa Pieršy Zjezd Nawukowaha Teolohična-ha Tawarystwa. Aprača pasiedźańniaŭ plenarnych, adbywacca buduć pasiedźańni sekcyjaŭ: Fyzyč-naj, Dohmatyčnaj, Biblijnaj, Histaryčnaj i Li-turhičnaj.

Dalejšyja hwałty ŗ meksyicy. U Meksyicy jznoŭ aryŗtawali sotni katalikoŭ, ksiandzoŭ i ŗwiec-kich, pieršych tolki za toje, ŗto adpraŭlajuć naba-ženŗwy, a ŗwieckich — ŗto znachodziacca ŗ su-wiazi z abaroncami relihijnaj wolnańci, zarhani-zawanymi ŗ Jalisco. Pamiź aryŗtawanych znachod-ziacca arystakraty, ŗmat kabiet, dziejačoŭ kata-lickich.

Chrost 40 tys. pahanau u praciahu ad-naho hodu. Pawodle wiestak, atrymanyh ad Bi-skupa Biermanna, hieneralnaha zamorskaha su-perjora Tawarystwa Misyjnaha ŗw. Jozefa, u sa-mych tolki misyjach ajcoŭ z Mill-Hill, u pracia-hu proŗłaha hodu achryŗčyna 40 tys. pahanau. U sučasny mament u hetych samych misyjach pryhataŭlajacca da chrostu zwyź 13 tys. pahanau.

Za rodnuju mowu. „Germania“ hałoŭny orhan centru, pišučy ab pałažeńni Niemcaŭ u Tyroli, upikaje Italiju za toje, ŗto Niemcam ka-talikom admaŭlajuć relihijnaj apieki ŗ ich rodnej mowie. „Germania“ paklikajacca pry hetym na pastanowu Trydenskaha saboru, jaki hłasić, ŗto wiernyja Kańcioła rymska-katalickaha, biaz roź-nicy swajej narodnańci, pawinny atrymliwać apie-ku relihijnuju ŗ rodnej mowie.

i žyćciom, abo žyćciom i niażywoj materyjaj. Adkaz daje tolki chryŗcijanskaja nawuka, katora-ja wiedaje, ŗto Boh skazaŭ i stwaryŭ dušu ča-ławiečuju: „Učynim čaławieka na wobraz i padabienŗwa na ŗa“, jak siahońnia egze-giety tłumačać „na wobraz najbołš padobny da nas“ — „ad imaginem simillimam no-stram“.

7-ja zahadka. Siomaj zahadkaj, abo siomym dokazam istnawańnia Boha (bo ŗsie za-hadki jak my bačyli, słuźać dokazami) heta jońć fakt istnawańnia ŗ čaławieku wolnaj woli, i ŗto z hetaha idzie — pačućcia roźnicy pamiź dab-rom i złom. Adzin tolki čaławiek na ziamli he-taje pačućcio maje. Woŭk naprykład, kali žjeńć našamu biednamu susiedu ałiečku, nia mučycca ŗ lesie zhryzotami sumleńnia, a čaławiek, jak tolki ŗtoś błaħoje zrobić — mučycca. Adkul, jak paŭstała ŗ čaławieku takaja ŗwiedamańć dabra i zła i pačućcio patreby dabro twaryć, a zloħa čuracca? Pryniata časami hawaryć, ŗto heta re-zultat wychawańnia, pierakonańnia, tradycyi, piera-sudaŭ, zababonaŭ, ŗłowam, ŗto čaławiek sam sabie ŗtwaryŭ raznicu pamiź dabrom i złom. Dapuńcim na minutu, ŗto 5, 6, 7 prykazania božyja mylacca, ŗto zabiwać, zabaŭlacca ŗ ras-

pustu, u zładziejŗtwu — heta nia jońć zło — heta moźna — i dapuńcim, ŗto ŗsie-b čyŗta lu-dzi na ŗwiecie pačali adrazu i razam zabiwać adzin druhoha, krańci, čužaźonić i h. d. ŗto-b z hetaha wyŗła. Wiedama, ŗto — ŗwiet prapaŭ-by, a prynamsi my na ŗwiecie. Dyk chiba-ź dab-ro i zło nia jońć tolki ŗłowam čaławiečym, jaho wydumkaj, ale maje realnyja, abjektyŭnyja, nie-zaleźnyja ad čaławieka padŗtawy. Kab čaławiek sam byŭ twarcom roźnicy pamiź dabrom i złom, dyk jon jakrazby za dabro ŗwaźaŭ zabojsŗwy, raspustu, zładziejŗtwu. A tut čaławiek robie dren-na i čuje, ŗto drewna — nieŗta jamu kaźa, jakiŗ hołas, hołas sumleńnia ŗŗcia-ź prypaminaje: nie zabiwaj, nie čužaźonić, nie kradzi i h. d. Čamu taki silny hety hołas, ŗto jako čaławiek nia moh paz-bycca za ŗsiu historyju swajho žyćcia na ziamli? Adkul jon i čamu jon taki nawiaźczywy i niaz-niŗčany, ŗto jaho pazbycca nielha? — Boh, twa-rec wolnaj i razumnaj (duchowaj) duŗy čaławie-čaj — ułaźyŭ, uŗawiŭ hety zwon i zawiesiŭ ja-ho ŗ duŗy čaławiečaj.

„BAHASŁAŭLENYJA, ŗTO CIERPIAĆ PRAŗLEDA-WAŖNIE DZIELA SPRAWIADLIWAŖCI, BO ICH JOŖĆ NIABIESNAJE KARALEŖŗTWA“. (MAT. 4, 10).

Zaledź zaranica...

Zaledź zaranica na niebie blisnuła,
Razdaŭsia piareklik zwanou,
Aż radaść usiudy ludzcoŭ aharnuła:
To hołas carkwoŭ—kaściołaŭ.

* * *
Wiasielsia ziamlica wiasiellem aniołaŭ,
Bo z hrobu ŭžo Chrystus paŭstaŭ,
Uściešyŭ lud Boży, usich apastołaŭ,
J spoŭniŭ usieńka, za što addaŭ hołaŭ:
Zbaŭleńnia usich dakanaŭ.

* * *
J ty, Biełarusie, choć raz źwiesialisia,
Pa hory—niadoli—kryży,
Na zmiertwychustańnie i ty razbudzisia,
Kryżom z Bożym sercam na wiek pa-
[dzialisia]:
Ty, Chryste, jej ŭstać pamaży!

(Z paśmiertnaj spadčyny).

K. Swajak.

Knihapis.

„Prašda“ Nr. 3, Altamont N.—I.U.S.A.—studzień, 1928. Nieperyjadny hety orhan biełaruskaj katalickaj dumki za akijanam wychodzić užo druhi hod. Zjaŭlajecca jon dla nas u Wilni łastaŭkaj prybyšaj z-za mora i zwiastujučaj nadychod lepšych dzion dla Biełarusau, jak na ich pryhniečanaj bačkaŭščynie, tak i dla rassiejonych u Zluč. Stanach Ameryki Paŭnočnaj. Hrazić tam našym bratom Biełarusam katalikom prosta ŭ wočy mocny, a nie ŭstupajućy wiecier anhielščyny wajujučaj, chočućy ŭsich emihrantaŭ i pakaleńnie narodžanaje ŭžo ŭ Amerycy zrabieć Anhielcami.

Sumnym zjaŭlajecca toje, što nawet niekatoryja katalickija biskupy i mnohija ksiandzy i zakońniki prykładajuć da hetaha dzieła ruku, jako je saprašdy z nawukaj Chrystusa ničoha nia maje supolnaha, choć i nia jość wyrazna zhanienym. Ale Chrystus nie skasawaŭ rozumu i ućciwaści čysta naturalnaj, jak i ich nakazaŭ, ale tolki padnioś ich i ŭdaskanaliŭ. Kali wynaradaŭleńnie za akijanam hrazić narodom staroj kultury, z zakončanym ŭžo procesam ich świedamaści, mowy i swietapahladu, jak Francuzy, Italjancy, Niemcy, Hišpancy i inš., to biaz paraŭnańnia bolejš pahraźaje jano Biełarusam, katalikam i prawasłaŭnym biaz roźnicy! Bołš-menš ad 5 hadoŭ prajaŭlajuca u Amerycy paćatki pracy nad tym, kab pierad wynaradaŭleńniem uście-rahčy Biełarusau, zbierahajućy ich narodnuju, jazykowaju i kulturnuju asobnaść. Praca hetaja duža trudnaj!

Adnak rozum wyčuwaaje, a dośledy nad materaj wybuchowaj paćwiardžajuć, što časta ma-

leńkaja kolkaść takoj materyi padważyć pradmiat biaz miery bołšy ad jaje. Znaća ruk nie składać, ale wieryć i pracawać treba! Bić skału, spatkaruju na darozie, aż da pieramohi!

Pieršaje miejsca ŭ № 3 „Prašdy“ zajmaje ŭstupny artykuł zasłužanaha dla Biełarusau katalikoŭ u Amerycy dr. Jana Tarasewiča, Saletyna. Dziŭna piero jaho ŭmieje pramaŭlać ad serca i da serca, prosta i jasna! Praz piero hena čuwać usie dobryja prymiety biełaruskaha charakteru. Pazwolu adnak źwiarnuć uwahu na pachiby mowy: kałyhanki biełaruskija i naahuł kałyhanki nia mohuć być hučnymi, bo dzieťki nie zasnulib. Biełarus nie hawora ab swajej bačkaŭščynie: Matuška Biełarus — heta zwyčajnaja rasiejščyna.

Dalej iduć: Biełaruski relihijny himn (apuščana ŭ im adna strofka). Niepatrebna ŭ artykuł apolohietyčny „Bo h jość“, papali na paćatku razwaźańni pierawaźna palityčnyja, chacia słušnyja. Abo adno, abo druhoje:— abo apolohietyka, abo palityka. Na ŭsio swoj čas i swajo miejsca. Nie naležycca taksama ŭ takim artykule ŭ pieramiešku ŭżywać sloŭ jak: Kaścioł i Carkwa, ani tak-ža praciŭnikaŭ Abjaŭleńnia Božaha nazywać tolki durnymi i šalonymi. Tut na miejscy była-b cytata z psalmu: „Skazaŭ niamudry ŭ sercy swaim: niama Boha“. Naahuł artykuł abliciany na čytačoŭ wierujućych, bo pasluhoŭwajecca wyklučna dowadami z św. Pisańnia, Tradycyi i nawuki Kaścioła. Warta było-b zwiarnuć bolejš ŭwahu niawierujućych i dać spaćatku dokazy rozumowaja.

Pašla spatykajem wierš M. Bahdanowiča — „Kraj ty moj rodny“ i „Bratcy miłyja“ — Fr. Bahušewiča.

Wielmi dopraja dumka dawać pasiarod artykułaŭ biełaruskich niekalki anhielskich, popularyzujućych ideju biełaruskaju. Bo jość napeŭna ŭžo ŭ Amerycy Biełarusy, jakija tolki pa anhlisku ŭžo haworać i pišuć. Warta było-by taksama pierakładać z biełaruskaha na anhliskuju mowu wieršy, abo prynamsia dobruju prozu. Ale nia warta dawać u „Prašdzie“ chaciaž-by najlepšyja wieršy Tennysona, jakoha pryhoźyja twory značodziacca napeŭna ŭ koźnym školnym amerykanskim padručniku. Jašče mieniej na heta zasłużyŭ anhliski pierakład wieršu rasiejskaha paety A. Feta.

Za toje na swaim miejscy jość artykuł ajca Dr. J. Tarasewiča „The World in respect to the Eucharistie Lord.“

Wonkawy wyhlad „Prašdy“ ničahusieńki i dobraja papiera, druk mašynowy, ale dosyć čysty. Wielmi tannaja cana 20 centaŭ, daje mahčymaść nabyć „Pradu“ najbiadniejšamu Biełarusu, ciaźka pracujućamu ŭ nowajorskim porcie.

Kančajućy hetu sprawadzaču, šlom za akijan paważanamu Redaktaru sardečnyja paźadańni wytrywałaści ŭ naćataj pracy. T.

Redaktar-Wydawiec Ks. ADAM STANKIEWIČ.

Z dazwołu J. E. Wilenskaha Katalickaha Arcybiskupa-Mitrapalita.

Chronika

Praca T-wa unutr. misyjaŭ. Na apošnim pasiedžaŭni Archidyecezialnaj Rady Tawarystwa Unutranych Misyjaŭ rozhledžany nastupnyja sprawy: 1. sprawa adpawiednaj apieki nad šwiežanawiernutymi; 2. sprawa wybaru brašur praz komisiju; 3. sprawa sekcji kapłanaŭ misijane-raŭ pry Radzie Archid.; 4. sprawa schowaŭ afiar na misij ũnutranych ũ banku; 5. sprawa rejestracyi kolaŭ parafijalnych.

Žmieny ũ duchawienstwie. Na padstawie zaħadu J. E. Arcybiskupa Mitrapalita Wilenskaha зроблены niekatoryja žmieny na pasadach duchawienstwa: Ks. Siemaškiewiĉ z Ławaryšak naznačany na probašča ũ Dukšty (pad Wilniaj); ks. K. Zachareŭski z Dukšt na probašča ũ Ławaryški; ks. J. Žamejĉ z Ašmiany naznačany dziekanam i probaščam u Świr; ks. W. Hėlak z Świru naznačany probaščam u Ašmianu; ks. W. Bobin z Pryjažni na probašča ũ Wišniewa; ks. J. Papłaŭski z Wišniewa na probašča ũ Pryjažni; ks. S. Hanusoŭski z Hruzdawa na probašča ũ Ikažni; ks. J. Sławinski z Ikažni na probašča ũ Hruzdawa; ks. J. Ingielewiĉ naznačany patronam Tawarystwa Słuźby Žanočaj im. św. Zyty ũ Wilni; ks. A. Łukašewiĉ wikary z Iuja naznačany na wikaraha ũ kaścioł św. Piatra i Paŭła ũ Wilni; ks. A. Chomski naznačany na wikaraha ũ Iuje.

Z pryhatawaŭniaŭ da Synodu ũ Wilni. U lutym h. h. adbylosia druhoje pasiedžaŭnie pieradsynodalnaj komisii z nastupnym paradkam dnia: padzieł pryhatawaŭčaha materjału pamiź siabrami komisii i plan pracy na najbliźejšuju buduĉyniu.

Narada duchawienstwa. 13 sakawika s. h. adbylosia pasiedžaŭnie parafijalnaha duchawienstwa u Arcybiskupa. Metaj hetahapasiedžaŭnia byla sprawa aktywniejšaj dziejalnaści Katalickaj Lihi. J. E. Arcybiskup zaznačyŭ, što pažadaniem Jaho jošĉ, kab Katalickaja Liha ũ najkarotšym časie aharnuła swajoj dziejalnaściu ũsiu wilenskuju archidyecezyju.

Rekolekcyi dla biełaruskaj wučniouškaj moładzi. 26, 27, 28 sakawika h. h. u kaściele św. Mikalaja ũ Wilni adbylosia rekolekcyi dla wučniaŭ-katalikoŭ Biełaruskaj Himnazii.

Rekolekcyjami kirawaŭ ks. Fr. Čarniaŭski.

KALENDARYK.

Dni	N. styl	St. styl	Rymska - katal.	Hreka - katal.
S.	4 22		Izydara b.	Wasilija św. muč.
Č.	5 23		W. čačw. Winc. Ireny	Nikana i taw.
P.	6 24		W. piatn. Celestyna pap.	Zacharaha
S.	7 25		W. sub. Epifana b. im.	Dabrawiešč. P. D. M.
N.	8 26		† Wialikdzieŭ	Wierbnaja Sab. Ap. H.
P.	9 27		Maryi Kleofas	Matrony prp.
A.	10 28		Ezechiela	Ilariona prp.
S.	11 29		Lawona W.	Marka i Kiryła
Č.	12 30		Juljuša pap.	W. Čačw. Iw. List.
P.	13 31		Hermanehilda	W. Piatn. Ipatyja
S.	14 1		Justyna m.	W. Sub. Mar. E.
N.	15 2		† N. Prawod, Nastasi	Uskr. Chr. Tita,
P.	16 3		Benedykta	Świetły paniadz. Nik.
V.	17 4		Rudolfa	Świetły aŭtorak. Jos

Usiačyna.

Žydy ũ Sawietach. U S.S.R.R. naličajuĉ ciapier 3 miljony żydoŭ, z jakich: 1.000.000 rabotnikaŭ i ũradaŭcaŭ, 170.000 ziemlarobaŭ, 850.000 ramieslenikaŭ i kala 1.000.000 drobnych handlaroŭ i asob roznych wolnych profesijaŭ.

Nowyja wynachody. Cikawaj jošĉ rečaj mahčymašĉ haworyĉ biaz drotu i čuĉ na wialikuju adleħašĉ, ale jašĉĉ cikawiejĉ bačyĉ haworačaha z daloku. Tymčasəm u Zl.-Amerycy adzin wučony Alexanderson robie sproby aparatu, dziakujuĉy jakomu, možna bylo-b niatolki sluchaĉ dalokuju haworku, ale i bačyĉ haworačaha. Pieršyja sproby hetaha aparatu dali pažadanyja wyniki.

Lik žycharoŭ u U. S. A. Pawodle najnoŭšych abličeŭniaŭ minułaha hodu ličba nasialeŭnia ũ Zlučanych Stanach Paŭnočnaj Ameryki dasiaħaje 123 milj. 13 tys.

Cikawaja aperacyja. Apošnimi časami ũ Amerycy зроблена 9 aperacyjaŭ u chworych na epilepsju (padačku) z nadta dobrym rezultatom. Chworym wyrazali hrupu nerwaŭ u wakolicy karku.

Pieraliŭ krywi. Anhlijski Čyrwony Kryž 1 studnia 1926 h. aficyjalna prystupił da dziejalnaści pieraliwu krywi, adčyniajuĉy z hetaj metaj ũ Londanie specyjalny ũrad. ũrad hetaj maje na mecie znajšĉi achwoŭnikaŭ, katoryja mahli-by dawaĉ swaju kroŭ na pieraliŭ chworthy. U 1926 h. za pasrednictwam Čyrwonaha Kryža зроблена ũ Londanie 736 pieraliwaŭ. ũrad čynny dniom i ũnočy Dziejalnašĉ jaho datyčyła ũ bolšasĉi wypadkaŭ chworthy u špitalach, adnak nie admaŭlali pomačy i prywatnym asobam. Pieraliŭ adbywajecca biaspłatna, ad zamožnych chworthy pryjmajucca dabrawolnija achwiary. Achwoŭnikam, dajučym kroŭ, Čyrwony Kryž zwaročwaje košty padarožža i stračanaha času i na žadaŭni dadatkowuja košty adumysłowaha adžyŭlaŭnia pašla aperacyi.

Žarty.

Cikawy koŭ.

Sielanin pradaŭ swajho kania žydu. Na zaŭtra prybiaħaje žyd i kaža:

— Wiedaješ, koŭ, katoraha ja ũčora ũ ciabie kupiŭ — zdoch ũnočy.

— Heta cikawa! — kaža sielanin, jak hetaj koŭ u mianie byŭ, — nikoli ničoha padobnaha z im nie zdaralasia...

„Razumny“ Icka.

Icka — Uj, moj syn taki rozumny, aź strach!

Hryhor — A čamu jon smarkaty?

Icka — Nu, bo jašĉĉ durny!

U dochtara.

— Panie dochtar, praŭda što ja wielmi blednaja?

— Sapraŭdy!

— I jaki-ž na heta sposab?

— Wielmi prosty: musicie šciorci pudru z twaru.

Cennyja boty.

Sudždzia: — Kolki-ž wy chočacie za swaje boty, katoryja ũ was ukrali?

Paška dawa n y: — Zapłaciŭ za ich 40 zł., a dziela taho, što dawaŭ 2 razy padnoski da ich, jakija kaštawali pa 8 zł., dyk razam ciapier kaštujuc 56 zł.

PAŠTOWAJA SKRYNKA.

P. Z. u D.: Artykuly wašy „Boh jość“ i „Praŭda“ atrymali. U swaim časie skarystajem.

D. A. u S.: Duža wam dziakujem za cjoptyja słowy spahady. Što tyčycca Wašaj rady padawać u „Chr. D.“ i palityčnyja wiestki, dyk mo' jono i nia škodziła-b, ale pokul-što na hefa ciesa nam, a pašyrycca niama sposabaŭ.

J. M. u Ł.: Wašaje „Alleluja“ achwotna źmiaščajem. Dziakujem za słowy pryznańnia. Nie zabywajcie ab nas!

D. u B.: Wialikodny Waš wierš atrymali, ale skarystać z jaho nia lohka. Jość miasjcy dobryja, jak z boku mowy, tak i z boku prawilaŭ wieršawańnia, ale jość susim niemahčymyja. Moža kali dobra paprawiŭšy i nadrukujem. Pišyćie bolš karotkija wieršy i lepš apracowywajcie!

P. A. A. u N.-M.: 10 zł. atrymali. Dziakujem. Budziem wam ciapier zaŭsiody pasylać dwa numary „Chr. D.“

J. R. u L.: waš syn prasiŭ nas wysylać wam „Chr. D.“, što my achwotna i robim. Pašyrajcie našu časopiš i źbirajcie padpisku.

M. Fr. u L.: Probny numer „Chr. D.“ pasylajem. Kali padabajecca, — prysylajcie padpisku

T. u P.: Wierš waš „Na kryž prybity“ calkom dobry. Nia drukujem, bo źmiest jaho na čas Wialikadnia nie adpawiedny. Duža prosim was pracawać bolš u hetym kirunku.

J. K. i A. K. u K.: Probnyja numary „Chr. D.“ na wašu prošbu pasylajem. Prosim nie zabycca ab padpiscy.

Ks. Fr. H. u H.: Za 8 zł. dziakujem.

J. P. u N.: 3 zł. atrymali, „Chr. D.“ pasylajem. Pašyrajcie našu časopiš siarod wiaskowaj moładzi.

Ks. Fr. R. u Z.: Za padmohu ũ liku 50 zł. na „Chr. D.“ ad dušy Wam dziakujem. Kab tak inšyja pomnili ab našaj časopiši, los jaje lepšy byŭ-by.

Ks. Fr. Č. u W.: Za 20 zł. na „Chr. D.“ ščyra dziakujem. Duža nam miła, što zaŭsiody Wy ab „Chr. D.“ pomnicie.

Pryslany ũ Redakcyju: Le Messenger — „Wiestnik“ — organ ruskaho studzienčeskaho chrystianskaho dwiženija za rubieżom Nr. 3, Mart 1828. 10, Boulevard Montparnasse, Paris (XV).

Wyšla z druku

Wyšla z druku

„STUDENSKAJA DUMKA“

MIESIAČNIK — ORHAN BIEŁARUSKAHA STUDENSTWA Nr. 2, 1928 h.
ZA MIESIACY SAKAWIK — KRASAWIK.

Miesiačnik źmiaščaje cikawy materjał nawukowy, hramadzki i literaturna mastacki, — dobra adbiwaje żyćcio Biełaruskaha Studenstwa Zahranicaj i ũ Kraju.

ŽMIEST hetaha numeru. 1) 25.III. 18 — 25.III. 28 — A. B.; 2) 25.III. 1918 — 25.III. 1928 — St. St.; 3) Uzhadawańnie charaktaru — St. Hrynkiewič; 4) Nad Niemnam—St. St.; 5) Niepahoda—A. Bartul; 6) Z pieśniaŭ moładaści, jaho-ža; 7) Wiasna—U. Šyran; 8) Idzi—M. Tulejka; 9) My tam jaho-ža; 11) Śmialej!—M. Wasilok; 12) Bywaj, jaho-ža; 13) Pieśnia Wialli — H. Wialecki; 14) Z narodnaj tworčaści; 15) „Труды Беларускаго Государственного Университета“ — Knihar; 16) Balučaja sprawa — H. Wialecki; 17) Chronika.

CANA asobnaha numeru 1 zł. —:— —:— —:— —:— PADPISKA kwartalna z pierasyłkaj 3 zł.

Wypisywać i kupłać možna ũ biełaruskich KNIHARNIACH U WILNI, a tak-ža ũ Redakcyi (Wilnia, wul. św. Hanny Nr. 2).

WYŠLA Z DRUKU

i pradajecca knižka pad nazowam:

CARKWA POMSTA WIAŹNICA

St. HRYNKIEWIČA.

Knižka wielmi cikawaha źmiestu. Wypisywać i kupłać možna ũ biełaruskich kniharniach.

Hałoŭny skład: kniharnia „Pahonia“, Wilnia, Zawalnaja wul. Nr. 7.

—:— Cana knižki 1 zł. —:—

Na pierasyłku na prawincyju treba dałučać 20 hr.

NABAŽENSTWA, JAKOJE AD-
BYWAJECCA ũ KAŚCIELE Św.
MIKAŁAJA ũ WILNI DLA KA-
TALIKOŭ - BIEŁARUSAŭ,
na čas Wialikadny, z pry-
čyny wyjezdu na świata
wučnioŭskaj i studenskaj
moładzi, pierarywajecca,
a pačniecca pa Wialikadni
22 krasawika siol. h.